

**A Mikes Kelemen magyar nyelv és irodalom országos tantárgyverseny követelményrendszere a
2019-2020-as tanévre**

Általános elvek:

1. A tantárgyverseny a tehetséggondozás szerves része, célja az ismeretek és kompetenciák együttes felmérése/értékelése.
2. A tartalmak kiválasztása az érvényben lévő tantervi keretek alapján történt.
3. A cikluskezdő évfolyamok (V. és IX. osztály) esetében a verseny tételei mindig hangsúlyosan figyelnek az átmenetből adódó sajátos helyzetre.
4. A tantárgyverseny sajátos belső időszámítása versenytől versenyig tart: ennek szellemében az egyes évfolyamok számára a verseny országos szakasza után sorra kerülő tartalmak bekerülhetnek a következő évfolyam tartalmai közé.
5. A verseny megyei szakaszának követelményei érvényesek az országos szakaszra is.

V-VIII. osztály

Követelmények:

1. szövegértés;
2. problémalátás;
3. szövegalkotás különböző szövegtípusokban (szövegszerűség: logikus gondolatmenet, szövegkoherencia);
4. helyesírási készség, az irodalmi nyelv használata;
5. különböző típusú szövegek alkotása adott kommunikációs helyzetben;
6. kreativitás a szövegalkotásban.

A tétel felépítése:

1. Szövegértés, irodalmi szöveghez kapcsolódó kérdéssor	45 pont
2. Kreatív szövegalkotás	45 pont
3. Megjelenés	10 pont

V. osztály

1. Szövegértés, irodalmi szöveghez kapcsolódó kérdéssor

Megyei szakasz:

Kompetenciák: Mese értelmező olvasása: az olvasói tapasztalatok és háttértudás működtetése az értelmezésben, nyelvi megalkotottságuk megfigyelése, műfaji sajátosságaik felismerése. Az adott témával kapcsolatos gondolatok, érzelmek, vélemény megosztása.

Tartalmak: Népmese (varázsmese, tréfás mese, állatmese) és műmese.

Országos szakasz:

Kompetenciák: Mese, monda, meseregény értelmező olvasása: az olvasói tapasztalatok és háttértudás működtetése az értelmezésben, nyelvi megalkotottságuk megfigyelése, műfaji sajátosságaik felismerése. Az adott témával kapcsolatos gondolatok, érzelmek, vélemény megosztása.

Tartalmak: Monda és mondaváltozatok (földrajzi monda, történelmi monda, eredetmonda), meseregény (pl. Berg Judit: *Rumini*, Lázár Ervin: *A Négyszögletű Kerek Erdő*).

2. Kreatív szövegalkotás

Megyei szakasz:

Kompetenciák: Párbeszéd és elbeszélés alkotása megadott beszédhelyzetben. A beszédszándéknak megfelelő nyelvi elemkészlet megválasztása. A koherencia és a helyesség szempontjának figyelembe vétele.

Tartalmak: Párbeszéd. Beszédcselekvések és nyelvi markereik (megszólítás, köszönés, tegezés – magázás). Mese és mesefajták (tündérmese, tanító mese, tréfás mese, állatmese).

Országos szakasz:

Kompetenciák: Párbeszéd, elbeszélő és leíró szöveg alkotása megadott beszédhelyzetben. A beszédszándéknak megfelelő nyelvi elemkészlet megválasztása. A koherencia és a helyesség szempontjának figyelembe vétele.

Tartalmak: Elbeszélő szöveg: beszámoló, leíró szöveg: tárgyleírás, helyleírás.

VI. osztály

1. Szövegértés, irodalmi szöveghez kapcsolódó kérdéssor

Megyei szakasz:

Kompetenciák: Novella, népdal, műdal értelmező olvasása: az olvasói tapasztalatok és háttértudás működtetése az értelmezésben, nyelvi megalkotottságuk megfigyelése, műfaji sajátosságai felismerése. Az adott témával kapcsolatos gondolatok, érzelmek, vélemény megosztása.

Tartalmak: Novella, népdal, műdal

Országos szakasz:

Kompetenciák: Életkép, ifjúsági regény értelmező olvasása: az olvasói tapasztalatok és háttértudás működtetése az értelmezésben, nyelvi megalkotottságuk megfigyelése, műfaji sajátosságainak felismerése. Az adott témával kapcsolatos gondolatok, érzelmek, vélemény megosztása.

Tartalmak: Életkép, ifjúsági regény (pl. Berg Judit: *Alma, a sötét birodalom*, Wéber Anikó: *Az osztály réme*)

2. Kreatív szövegalkotás

Megyei szakasz:

Kompetenciák: Élménybeszámoló, alkotása megadott beszédhelyzetben. A beszédshándéknak megfelelő nyelvi elemkészlet megválasztása. A koherencia és a helyesség szempontjának figyelembe vétele.

Tartalmak: Élménybeszámoló. Élmény és esemény; időrend, helyszín és szereplők; a linearitás, a linearitás megbontásának egyszerűbb esetei; a tárgyilagos és személyes nézőpont kifejezőeszközei.

Országos szakasz:

Kompetenciák: Leíró szöveg alkotása megadott beszédhelyzetben. A beszédshándéknak megfelelő nyelvi elemkészlet megválasztása. A koherencia és a helyesség szempontjának figyelembe vétele.

Tartalmak: Leíró szöveg. A leíró szöveg rendezőelve: rész-egész; térbeli rend (távolról közelre, közélről távolra, körkörösén); külső és belső tulajdonságok sorrendezése; felsorolás. Nézőpont: az objektív és szubjektív leírás eszköztára.

VII. osztály

1. Szövegértés, irodalmi szöveghez kapcsolódó kérdéssor

Megyei szakasz:

Kompetenciák: Ballada: népballada, műballada értelmező olvasása: az olvasói tapasztalatok és háttértudás működtetése az értelmezésben, nyelvi megalkotottságuk megfigyelése, műfaji sajátosságai felismerése. Az adott témával kapcsolatos gondolatok, érzelmek, vélemény megosztása.

Tartalmak: Ballada: népballada, műballada.

Országos szakasz:

Kompetenciák: Humoreszk, novella értelmező olvasása: az olvasói tapasztalatok és háttértudás működtetése az értelmezésben, nyelvi megalkotottságuk megfigyelése, műfaji sajátosságainak felismerése. Az adott témával kapcsolatos gondolatok, érzelmek, vélemény megosztása.

Tartalmak: Humoreszk (pl. Karinthy Frigyes humoreszkjei), novella (pl. Lázár Ervin: *Csillagmajor*); leíró költemény

2. Kreatív szövegalkotás

Megyei szakasz:

Kompetenciák: Napló, levél alkotása megadott beszédhelyzetben. A beszédshándéknak megfelelő nyelvi elemkészlet megválasztása. A koherencia és a helyesség szempontjának figyelembe vétele.

Tartalmak: Napló, internetes napló, magánlevél.

Országos szakasz:

Kompetenciák: Leíró szöveg: jellemzés, önjellemzés, ismertetés, tudósítás alkotása megadott beszédhelyzetben. A beszédzándéknak megfelelő nyelvi elemkészlet megválasztása. A koherencia és a helyesség szempontjának figyelembe vétele.

Tartalmak: Leíró szöveg: jellemzés, önjellemzés. Ismertetés. Tudósítás.

VIII. osztály

1. Irodalomolvasás: A megadott témakörökkel kapcsolatos, a tantervben szereplő műfaji, stilisztikai, retorikai és verstani fogalmak készségszintű ismerete, a szövegértés képessége az alábbi műfajokhoz tartozó művekben:

Megyei szakasz: Epikai műfajok: novella/elbeszélés; lírai műfajok: dal, leíró költemény.

Országos szakasz: Epikai műfajok: regény; lírai műfajok: költői levél.

2. Nyelvhasználat és kommunikáció:

Megyei szakasz: A helyesírási alapelvek alkalmazása; szövegtípusok (monológ, párbeszéd, elbeszélés, leírás, érvelés, levél).

Országos szakasz: A szófaji érték és a mondatbeli szerep, a mondatfajták, az egyszerű és az összetett mondatbeli viszonyok készségszintű használata.

IX–XII. osztály

I. Képességek, kompetenciák

1. olvasói kompetenciák: szövegértés, önálló olvasat létrehozása;
2. kulturális-történeti tájékozottság a kijelölt témakörökben;
3. problémaátvitel;
4. szövegalkotás különböző szövegtípusokban (szövegszerűség: logikus gondolatmenet, szövegkoherencia);
5. helyesírási készség, az irodalmi nyelv használata;
6. a tanterv *Részletezett tartalmak* fejezetében felsorolt fogalmak készségszintű ismerete.

További követelmények:

1. kreativitás a magyar nyelv használatában: a szövegértésben és szövegalkotásban;
2. az írásbeli és élőszóbeli kifejezés formáinak ismerete;
3. a témának megfelelő nyelvi kifejezés képessége; helyesírás, áttekinthető íráskép;
4. az irodalom mint művészet és az emberi társadalom kapcsolata;
5. a magyar irodalom helye a világirodalomban;
6. irodalmi műalkotások értelmezése.

Irodalmi és nem irodalmi szövegek értése, értelmezése:

1. szövegértés képessége: adott szöveg megértése, logikai-jelentésbeli szerkezetének ismerete;
2. az információk kiválasztása, rendszerezése a megnyilatkozás tárgyának, funkciójának és irányának megfelelően;
3. személyes álláspont kialakítása az adott szöveg információival, jelentésével kapcsolatban;
4. különböző szövegértelmezési eljárások alkalmazása a műfajnak, az adott szempontnak megfelelően: szépirodalmi, publicisztikai, valamint ismeretterjesztő szövegek; szövegek összehasonlítása, értelmezése a műfajnak, kifejezőmódnak, szerkezetnek megfelelően;
5. annak felismerése, megértése és bemutatása, hogyan fejezi ki az irodalom különböző korok és emberek tapasztalatait, élményeit és gondolatait;
6. olvasmányokra való tárgyyszerű, illetve személyes érintettséget is kifejező reagálás a műfaji normáknak és a címzettnek a figyelembevételével.

Írásbeli szövegalkotás

1. különböző témákban, különböző műfajokban személyes vélemény megfogalmazása megfelelő szabadsággal;
2. tájékoztató, érvelő és esszé típusú szövegek alkotása a megadott témában (a magyarság kulturális öröksége; döntéshelyzetek a mindennapi életben; emberi kapcsolatok; erkölcsi kérdések, érzelmek; a jelenkor problémáitípusai, a tömegkommunikáció);

3. különböző műfajú szövegek szövegformálási, szövegszerkesztési technikájának, stíláriis jegyeinek ismerete, azok alkalmazása;
4. a köznyelvi norma alkalmazása, a helyesírási szabályok helyes alkalmazása; rendezett íráskép;
5. a műalkotások keltette hangulat, élmény, vélemény, állásfoglalás megfogalmazása.

Fogalomhasználat:

1. nyelvi és irodalmi fogalmak ismerete, azok kreatív alkalmazása;
2. fogalmak összefüggéseinek, változó jelentésének megértése, bizonyítása példákkal;
3. fogalmak meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is.

II. Tartalmak:

A felkészülés/felkészítés alapja az érvényben levő tanterv (a megadott témakörökhöz kapcsolódó kompetenciák, részletezett tartalmak, szövegjavaslatok).

III. A tétel felépítése:

IX. osztály

1. Szövegértelmezés	45 pont
2. Kreatív szövegalkotás	45 pont
3. Megjelenés	10 pont

X-XII. osztály

1. Szövegértelmezésre (lírai/epikai/drámái alkotás/szövegrészlet) épülő értekező fogalmazás	45pont
2. Kreatív szövegalkotás, szövegértelmezés	45 pont
3. Megjelenés	10 pont

IX. osztály

Irodalom

Megyei szakasz:

Szülő - gyermek viszony a novellában (Kosztolányi Dezső novellái)

– javasolt fogalmak: értékek, értékviszonyok, történet, tér, idő, szereplők, elbeszélői nézőpont, a novella felépítése; mitológiai motívumok és jelentésük (*amennyiben szerepel benne*)

Országos szakasz:

Átváltozástörténetek (Tamási Áron: Jégtörő Mátyás, novellák)

– javasolt fogalmak: értékek, értékviszonyok; történet, tér, idő, szereplők, az elbeszélői nézőpont; mitológiai és bibliai motívumok és jelentésük (*amennyiben szerepel benne*)

Nyelv és kommunikáció

Megyei szakasz: a nyelvhasználat (magánbeszéd, párbeszéd) változatai (1.1)

Országos szakasz: a tömegkommunikáció műfajai (hír, tudósítás, riport, hirdetés)

X. osztály

Irodalom

Megyei szakasz:

Mitológiai és bibliai motívumok jelentésszervező szerepe Balassi Bálint költészetében

– javasolt fogalmak: imitáció és harmónia elv, versszerkezet, strófaszerkezet, trubadúrköltészet, szókép, retorikai alakzat, stílusjegy és jelentés

Hősi világgép és deheroizálás az eposzban és a regényben (Zrínyi Miklós: *Szigeti veszedelem*, Mikszáth Kálmán: *Új Zrínyiász*)

– javasolt fogalmak: vitézi hírnév és a költői becsvágy új hierarchiája Zrínyinél; az erkölcsi és esztétikai érték rangsora; az imitációelv érvényesülése, stílusjegy és jelentés; deheroizálás eszközei

Országos szakasz:

A múlt felidézése és újraalkotása a történelmi regényben (Kemény Zsigmond: *Özvegy és lánya*, Kós Károly: *Varju-nemzetség*)

– javasolt fogalmak: történelmi háttér – előtér, történelmi olvasat, értékek, értékviszonyok, történet, tér, idő, szereplők, az elbeszélői nézőpont, esztétikai minőségek

Boldogságeszmény és boldogtalanság Csokonai Vitéz Mihály költészetében

– javasolt fogalmak: hangnem, műfaj, szókép, retorikai alakzat, stílusjegy és jelentés

Nyelv és kommunikáció

Megyei szakasz: a nyelvhasználat változatai (1.1, kivéve a B differenciált tanterv); a nyelvi viselkedés (1.2, kivéve a B differenciált tanterv); az érvelés tudománya: a szóoklat (1.3, kivéve a B differenciált tanterv)

Országos szakasz: a különböző nyelvváltozatok felismerése és használata (1.1, a B differenciált tanterv); a nyelvi viselkedés (1.2, a B differenciált tanterv); az érvelés tudománya (1.3, a B differenciált tanterv)

XI. osztály

Irodalom

Megyei szakasz:

Romantikus ars poeticák (Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János költészete)

– javasolt fogalmak: értékek, lírai én változatai, költői szerepek, szókép, retorikai alakzat, stílusjegy és jelentés

Tragikus női sorsok a konfliktusos drámában (Katona József: *Bánk bán*);

– javasolt fogalmak: értékek, értékviszonyok, hős, tragédia, konfliktusos dráma, konfliktusrendszer, tragikus vétség, katarzis

Országos szakasz:

A kirekesztettség és a magány élménye a romantikus lírában (Vörösmarty Mihály, Petőfi Sándor, Arany János, Vajda János költészete)

– javasolt fogalmak: értékek, a lírai beszéd változatai, személyesség, személytelenség, stílusjegy és jelentés, szókép, retorikai alakzat

Elvágódás, útkeresés (Jókai Mór: *Az arany ember*, Szerb Antal: *Utas és holdvilág*)

– javasolt fogalmak: értékek, értékviszonyok, történet, tér, idő, szereplők, az elbeszélői nézőpont, esztétikai minőségek, stílusjegyek

Nyelv és kommunikáció

Megyei szakasz: az értekezés tudománya (1.2, kivéve a B differenciált tanterv)

Országos szakasz: a szöveg világa (1.1, a B differenciált tanterv)

XII. osztály

Irodalom

Megyei szakasz

Elfogadás és lázadás a klasszikus modern regényben (Kosztolányi Dezső: *Édes Anna, Pacsirta*)

– javasolt fogalmak: értékviszonyok, időszerkezet, a szereplőt létrehozó narrációs eljárások, lélektaniség

Klasszicizáló törekvések a modernség lírájában (Babits Mihály, Radnóti Miklós, Dsida Jenő költészete)

– javasolt fogalmak: hagyomány és újítás, versnyelv és képalkotás, forma és jelentés, szubjektumfelfogás, dialogikus és monologikus viszonyok, a tárgyiasság különböző típusainak nyelvi eljárásai

Országos szakasz

Egyén és hatalom konfliktusa a drámában (Örkény István: *Tóték*, Sütő András: *Egy lócsiszár virágvasárnapja*)

– javasolt fogalmak: szituáció, hatalom, motiváció és cselekvés, értékviszonyok

Transzcendenciaélmény a XX. század lírájában (Pilinszky János költészete)

– javasolt fogalmak: forma és nyelvhasználat, bibliai motívumok, személytelenség, tárgyiasság

Nyelv és kommunikáció

Megyei szakasz: A nyelv (1.4) Nyelvi normák

Országos szakasz: A stílus, stíluselem, stílushatás, állandó és alkalmi stílusérték (1.1, 1.2, 1.3)